

Є. Г. Матвіїшин, М. Є. Гаврюшина

Національний університет "Львівська політехніка", м. Львів, Україна

ПРОГНОЗУВАННЯ ВПЛИВУ РОСІЙСЬКОЇ ВІЙСЬКОВОЇ АГРЕСІЇ НА ОБСЯГИ ВИРОБНИЦТВА ТА ЕКСПОРТУ УКРАЇНСЬКОЇ АГРАРНОЇ ПРОДУКЦІЇ

Виконано прогнозування обсягів виробництва аграрної продукції в Україні в умовах часткової окупації її території та розкрито підхід до оцінювання перспектив експорту української аграрної продукції. Для прогнозних розрахунків обсягів виробництва взято до уваги зменшення площ сільськогосподарських угідь в Україні через військові дії на території країни. Експерти оцінюють зменшення площ через непридатність до обробітку земель на територіях, де відбувалися військові дії, та окупацію частини території розміром приблизно 22 % від усіх сільськогосподарських угідь, які обробляли у 2021 році.

Зміни економічних станів країн, що імпортують українську аграрну продукцію, прийнято за один із чинників впливу на майбутні зміни потенційного попиту на цю продукцію. Основними імпортерами української аграрної продукції у 2021 р. були Китай, Індія, Єгипет, Туреччина, Індонезія, низка європейських країн, зокрема членів Європейського Союзу. У прогнозній моделі використано припущення аналітиків Міжнародного валютного фонду щодо щорічних змін реальних ВВП цих країн на період до 2025 року. Окрім того, зроблено припущення щодо впливу політичної підтримки України європейськими країнами на зміни напрямків експорту її аграрної продукції. Наведено результати прогнозних розрахунків обсягів виробництва та експорту української аграрної продукції.

Ключові слова: аграрний сектор; валовий внутрішній продукт; експорт; окуповані території; прогнозування.

Вступ

Постановка проблеми. На обсяги виробництва аграрної продукції впливають ресурсні можливості країни, насамперед площі орних земель. Російська військова агресія зумовила тимчасову втрату частини території, яка навіть після її звільнення буде певний час непридатна для аграрного виробництва. Адже залишки боєприпасів і забрудненість земель залишками військової техніки та різноманітного сміття вимагатимуть тривалого часу на розмінування та розчищення. Окрім того, значна частина населення територій, які опинилися в зоні бойових дій або біля неї, покинули місце проживання, що зумовило зменшення чисельності потенційних працівників аграрного сектору. Стала непридатною частина сільськогосподарської техніки, зруйновано будівлі і споруди сільськогосподарського призначення.

Актуальність дослідження. За попередніми оцінками науковців Інституту аграрної економіки, потенційна пряма шкода, якої було завдано вітчизняній сільськогосподарській інфраструктурі та її активам внаслідок повномасштабної російської агресії проти України, перевищує 6 млрд дол. США. Оскільки відбудова сектору потребуватиме значних зусиль та інвестицій, тому актуальною є реалізація ініціативи Національної академії

аграрних наук України щодо створення спеціальної державної інституції – Національного фонду відновлення агропромислового виробництва на деокупованих територіях [14]. Окрім того, захоплення та руйнування частини українських портів обмежили технічні можливості відвантаження продукції для її експорту морським шляхом. Наступний аспект, який зумовлює зміни експорту продукції до інших країн, пов'язаний із впливом війни на їхній економічний стан і, відповідно, на можливість закупівлі ними аграрної продукції. Беручи до уваги значні надходження валюти за експорт аграрної продукції (понад 40 % від усього українського експорту), важливо мати відповідні прогнозні оцінки.

Предмет дослідження. Предметом дослідження є зміни обсягів виробництва та експорту аграрної продукції в Україні, які зумовлені впливом військових дій на її території.

Методи та інформаційна база дослідження

Для обґрунтованого прогнозування потрібно використати таку методику, яка б дала змогу враховувати ретроспективну інформацію та низку внутрішніх і зовнішніх чинників, які впливають на процеси виробництва та експорту аграрної продукції. Класифікацію методів прогнозування залежно від змісту початкової інфор-

Інформація про авторів:

Матвіїшин Євген Григорович, д-р екон. наук, доцент. Email: evhmat@yahoo.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9522-4645>

Гаврюшина Марія Євгенівна, студент. Email: mariyahavriushyna@gmail.com; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6745-0335>

Цитування за ДСТУ: Матвіїшин Є. Г., Гаврюшина М. Є. Прогнозування впливу російської військової агресії на обсяги виробництва та експорту Української аграрної продукції. *Ефективність державного управління* : зб. наук. пр. Вип. 4(73). Львів: НЛТУ України, 2022. С. 51–55.

Citation APA: Matviishyn, Ye. H., & Havriushyna, M. Ye. (2022). Forecasting the impact of russian military aggression on the volumes of production and export of Ukrainian agricultural products. *Efficiency of public administration*, 4(73), 51–55.

<https://doi.org/10.36930/507308>

мації здійснила В. Богомазова, розглянувши дві групи методів. Першу групу становлять фактографічні, які охоплюють різні методи екстраполяції та моделювання, а другу – експертні методи, які передбачають врахування думок авторитетних фахівців, зокрема у випадках певної невизначеності процесів, які досліджуються [5, с. 32]. Важливий висновок, який зробила В. Богомазова, полягає в обґрунтуванні доцільності застосування комбінованих методів. На нашу думку, результатами прогнозування мають бути кількісні показники, які дають змогу порівнювати стани об'єкта в минулому (фактичний) та в майбутньому (прогнозний). Тому ті показники, які за суттю є якісними, необхідно виражати кількісно. Потрібно врахувати те, що на обсяги сільськогосподарського виробництва впливають різноманітні чинники: загальний стан економіки України та країн, які імпортують українську продукцію; погодні умови впродовж конкретного року; урядові програми тощо. Загальний стан економіки України описують через низку макроекономічних показників, зокрема – валовий внутрішній продукт (ВВП). Відповідні дані узагальнює та публікує Державна служба статистики України. Інформація про величини ВВП і прогнози їх щорічних змін на наступні декілька років країн, що є найбільшими імпортерами української аграрної продукції, доступні в публікаціях і на веб-сайтах авторитетних дослідницьких інституцій: Міжнародного валютного фонду, Світового банку, Центрального розвідувального управління США та інших.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

Аграрний сектор залишається серед провідних у національній економіці, що зумовлено особливостями природно-кліматичних умов і структурою господарства України. С. Надвиничний зауважив, що під час аналізу визначальних складових регіональної організації аграрної сфери важливу роль відіграє територіально-локалізаційна складова, яка залежить від особливостей саморозвитку локальних структур, регіонів тощо [12]. До згаданих цим науковцем складових регіональної організації аграрної сфери (таких як специфіка аграрного устрою, рівень інтенсивності виробництва, спеціалізація тощо) тепер необхідно додати також і негативні наслідки російської військової агресії, які особливо гострим є у східних і південних областях України. Авторський колектив Інституту економіки та прогнозування НАН України оцінив перспективи нарощування сільськогосподарського виробництва та посилення ролі аграрного сектору у вітчизняній економіці. У монографічному дослідженні виокремлено дві якісно відмінні фази в процесах виробництва і внутрішнього споживання аграрної продукції в Україні: упродовж 2004-2008 рр. відбувалося "посилення експансії імпорту", а в 2012-2016 рр. – "зменшення рівня імпортозалежності" [6, с. 84]. Щоправда, сумнівим є прогнозоване ними подальше зростання імпортозалежності. Науковці дослідили ключові чинники зростання аграрної галузі, а саме: належне фінансове, природоресурсне, кадрове та наукове забезпечення, а також доступ до агроновацій, внутрішнього і зовнішнього агропродовольчих ринків і відповідної інфраструктури; було запропоновано складові державної політики протидії викликам і загрозам у зазначених сферах [6]. Дослідження проводили до

2018 р., тому поза увагою були чинники, пов'язані з прямим російським вторгненням до України, та їхній вплив на виробництво й експорт вітчизняної аграрної продукції. Ю. Лопатинський і В. Ки́фяк дослідили трансформації інституційного механізму аграрного сектору національної економіки та тенденції його розвитку, оцінили рівень інституційного забезпечення механізму аграрного розвитку [9]. Щоправда, від часу підготовки їхнього дослідження (2014 р.) відбулися значні соціально-політичні зміни, які серед іншого зумовили переорієнтацію напрямів експорту української аграрної продукції. Російська військова агресія спричинила додаткові проблеми у сфері аграрного виробництва, серед яких: зменшення площ земельних угідь, придатних для вирощування сільськогосподарських культур; блокування шляхів експорту продукції; руйнування сховищ сільськогосподарської продукції; міграція населення з областей, які мали значну частку аграрного виробництва в регіональній економіці тощо.

Вплив російської військової агресії на продовольчу безпеку дослідив Р. Мудрак. Він розкрив тенденції постійного зростання частки українського експорту окремих видів агропродовольчої продукції у світовому експорті. Проблеми, зумовлені війною, ставлять під загрозу забезпечення низки країн окремими видами продукції, які постачала Україна: соняшникова олія, зерно різного гатунку тощо [11, с. 295]. Проте в дослідженні Р. Мудрака бракує прогнозних оцінок щодо майбутніх обсягів виробництва та експорту продовольства.

Виокремлення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Важливим завданням з погляду планування соціально-економічного розвитку регіонів України та національної економіки загалом у поствоєнний період є прогнозування обсягів виробництва та експорту української аграрної продукції. Адже в період дії воєнного стану та після його закінчення будуть продовжувати змінюватися економічні показники розвитку не тільки України, але й інших країн, зокрема тих, що імпортують українську аграрну продукцію. Прогнозні оцінки обсягів виробництва та експорту української аграрної продукції дадуть змогу використати їх для стратегічного планування розвитку національної економіки України.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих результатів

Сильними позиціями аграрного сектору національної економіки України є родючі землі, сприятливі природно-кліматичні та географічні умови, досвід ведення сільського господарства та інші. Серед слабких позицій: нижчий технологічний рівень порівняно з аграрними секторами в економічно більш розвинутих країнах, чутливість до змін погодних умов, сезонність виробництва, втрати частини врожаю через брак спеціалізованих сховищ для тривалого зберігання сільськогосподарської продукції тощо. Попри те лібералізація аграрних ринків, яку зокрема зумовили вступ України до Світової організації торгівлі та імплементація договору про асоціацію з Європейським Союзом, та інші чинники надали додаткові можливості для розвитку аграрного сектору національної економіки. Отримані аграріями результати підтверджували це. Так, обсяги продукції сільського господарства (у постійних цінах 2016 р.)

збільшилися від 596832,8 млн грн у 2015 р. до 712566,3 млн грн у 2021 р. [4]. Загалом, за підсумками 2021 р., Україна експортувала аграрної продукції на суму 27,7 млрд дол. США, що майже на чверть більше за рекордний показник 2020 р. обсягом 22,4 млрд дол. США. Експорт аграрної продукції до країн ЄС та Великобританії зріс із 7,5 млрд дол. США у 2019 р. до 8,4 млрд дол. США у 2021 р. (на 12 %). Частка ЄС у вітчизняному експорті аграрної продукції становила у 2021 р. 30,1 % [10].

Прогнозування обсягів виробництва аграрної продукції пропонуємо виконувати з урахуванням відповідних показників за попередні роки. У статистичних даних обсяги продукції сільського господарства наводять у постійних цінах 2016 року. Упродовж останніх років ці обсяги мали тенденцію до зростання, за винятком 2020 р. (табл. 1).

Табл. 1. Продукція сільського господарства України (у постійних цінах 2016 р.; млн грн)

Рік	2018	2019	2020	2021
Продукція сільського господарства	671294,0	680982,4	612121,5	712566,3

Джерело: складено за [4, с. 44].

Для прогнозних розрахунків потрібно взяти до уваги зменшення площ сільськогосподарських угідь в Україні через військові дії на території країни. Це зумовить зменшення обсягу виробництва аграрної продукції та її експорту. Можна припустити, що зменшення виробництва буде пропорційним зменшенню площ угідь. Експерти оцінюють зменшення площ через непридатність до обробітку земель на територіях, де відбувалися військові дії, та окупацію частини території, розміром приблизно 22 % від усіх сільськогосподарських угідь, які обробляли у 2021 році [2]. Навіть після звільнення окупованих територій ці угіддя не зможуть кілька років обробляти, бо спочатку потрібно буде провести розмінування та розчищення полів. На думку експертів, повне розмінування України, зважаючи на міжнародний досвід, може тривати від 5 до 10 років [3]. Для прогнозування на період до 2025 р. зроблено припущення про зменшення обсягів виробництва аграрної продукції з 2022 р. на 22 % від обсягу у 2021 році. Результати прогнозування обсягів виробництва аграрної продукції в Україні відображено на рис. 1. Попри зменшення обсягів у 2022 р. надалі, за нашим прогнозом, їхнє середньорічне зростання становитиме приблизно 2 %.

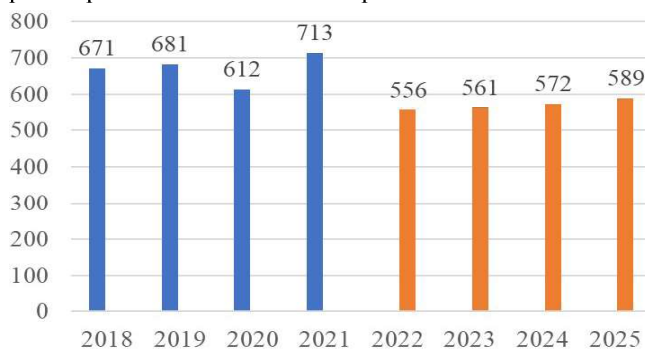

Рис. 1. Фактичні і прогнозні обсяги виробництва продукції сільського господарства України (у постійних цінах 2016 р.; млрд грн)

Модель прогнозування експорту враховує припущення про зміни його напрямків і стан економік країн, які імпортують українську аграрну продукцію. Зокрема, вплив політичної підтримки України європейськими країнами зумовить збільшення частки експорту до країн ЄС. Підставою для такого припущення є інформація про те, що за три квартали 2022 р. Україна експортувала до ЄС на кілька відсотків більше, ніж за три квартали 2021 року [7]. Торговельній активності українських експортерів сприяло спрощення експорту аграрної продукції завдяки низці спільних кроків, здійснених українським урядом і країнами ЄС, зокрема скасування квот і мит Європейським Союзом. Частки експорту до інших країн імовірно збережуться на рівні, який був у 2021 р. Основними імпортерами української аграрної продукції у 2021 р. були Китай, Індія, Єгипет, Туреччина, Індонезія, низка європейських країн, зокрема членів Європейського Союзу (рис. 2). Китай за чотири роки наростив її імпорт приблизно у три рази: від приблизно 1,2 млрд дол. США у 2018 р. до майже 4,3 млрд дол. США у 2021 році.

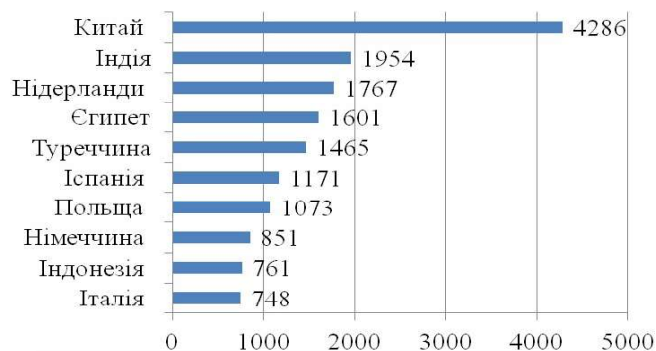

Рис. 2. Обсяги експорту продукції сільського господарства України до найбільших імпортерів у 2021 р. (млн дол. США)

Джерело: узагальнено за статистичними даними.

Для прогнозування обсягів експорту української аграрної продукції враховано припущення щодо станів економік країн-імпортерів, зокрема значень ВВП, і їхніх часток в експорті. У прогнозній моделі використано припущення аналітиків Міжнародного валютного фонду щодо щорічних змін реальних ВВП на період до 2025 р. (табл. 2). Очевидно, в наведених оцінках враховано, що на зміни в економічному стані деяких країн істотний вплив спричиняє російська військова агресія проти України. Частки цих країн в експорті української аграрної продукції розраховано пропорційно до обсягів експорту до них у 2021 році.

Табл. 2. Прогнозні значення щорічних змін реальних ВВП країн, які є основними імпортерами української аграрної продукції

Країна	Річні зміни реального ВВП, %			
	2022 р.	2023 р.	2024 р.	2025 р.
Єгипет	6,6	4,4	5,2	5,6
Індія	6,8	6,1	6,8	6,8
Індонезія	5,3	5	5,4	5,3
Іспанія	4,3	1,2	2,6	2,7
Італія	3,2	-0,2	1,3	1,1
Китай	3,2	4,4	4,5	4,6
Нідерланди	4,5	0,8	1,7	1,6
Німеччина	1,5	-0,3	1,5	2,2
Польща	3,8	0,5	3,1	3,4
Туреччина	5	3	3	3

Джерело: складено за [1].

Прогнозні розрахунки експорту аграрної продукції у 2022 р. виконано за оптимістичним і песимістичним сценаріями. Перший ґрунтується на даних про фактичні обсяги експорту станом на серпень 2022 р., які були відомі на час підготовки статті; зокрема, експорт аграрної продукції у січні–серпні 2022 р. становив 13557 млн дол. США, що на 10 % менше за його обсяг за той самий період 2021 року [13]. Якщо припустити, що збережеться це співвідношення експорту з 2021 р., то його обсяг у 2022 р. становитиме 24,9 млрд дол. США. Песимістичний сценарій ґрунтується на припущенні, що на внутрішнє споживання буде використано чверть виробленої за рік аграрної продукції (такі експертні припущення публікувалися у виданнях з аграрної тематики, наприклад у дописі Н. Іверук [8]). Подальше зростання експорту буде нерівномірним, що зумовлено прогнозними змінами економічного стану країн-імпортерів. Результати прогнозних розрахунків обсягів експорту української аграрної продукції наведено на рис. 3.

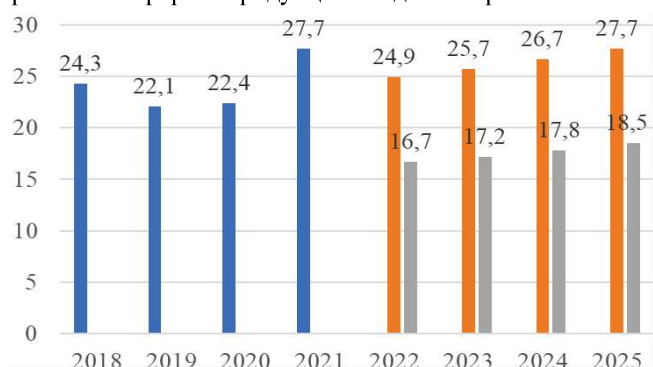

Рис. 3. Експорт української аграрної продукції: факт (2018-2021 рр.) та оптимістичний і песимістичний прогнози (2022-2025 рр.)

Особливістю експорту є те, що впродовж року може реалізовуватися аграрна продукція, вироблена в поточному і в попередніх роках. Тому немає чіткої кореляції між обсягом виробництва та експортом у відповідних роках.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Прогнозні розрахунки обсягів виробництва аграрної продукції в Україні отримано на основі припущень про їх зменшення відповідно до частки втрачених для сільського господарства земель через російську військову агресію. Попри спад виробництва у 2022 р. спрогнозовано його поступове зростання до 2025 р. із середнім темпом 2 % на рік. Обсяги експорту є менш прогнозованими через вплив більшої кількості чинників, зокрема напрямків експорту й економічного стану в країнах-імпортерах. Виконано прогнозування за оптимістичним і песимістичним сценаріями. В обох випадках після 2022 р. спрогнозовано зростання експорту. За оптимістичним сценарієм він буде збільшуватися від 24,9 млрд дол. США у 2021 р. до 27,7 млрд дол. США у 2025 році. За песимістичним прогнозом зростання за цей період становитиме від 16,7 до 18,5 млрд дол. США.

Напрямом подальших досліджень може стати виявлення додаткових можливостей розширення експорту української аграрної продукції. Зокрема, Україна може

скористатися обставинами зростання попиту на продовольство у світі загалом, а також на аграрну продукцію, вирощену без хімічного оброблення. Окрім того, доцільно виконати прогнозні розрахунки, опираючись на натуральні показники експорту, оскільки вартісні показники залежать від змін цін на аграрну продукцію, які ускладнюють прогнозування.

Список використаної літератури

1. Imf.org. (2023). Real GDP growth. *International Monetary Fund*. URL: https://www.imf.org/external/datamap-per/ngdp_rpc@weo/oemdc/advec/weoworld/egv
2. Latifundist. (2023). Аналітики підрахували, скільки сільгоспугідь окуповано в Україні. URL: <https://latifundist.com/novosti/59444-analitiki-pidrahuvali-skilki-silgospugid-okupovano-v-ukrayini>
3. Slovaidlo.ua (2023). Стало відомо, скільки території України потребує розмінування. URL: <https://www.slovaidlo.ua/2022/06/14/novyna/bezpeka/stalo-vidomo-skilky-terytoriyi-ukrayiny-potrebuye-rozminuvannya>
4. Ukrstat (2021). Сільське господарство України. Статистичний збірник за 2021 рік. Київ: Держстат, 222.
5. Богомазова, В. М. (2012). Класифікація та область застосування методів середньострокового прогнозування. *Формування ринкових відносин в Україні*, 5, 31-35.
6. Бородіна, О. М., & Шубравська, О. В. (2018). Аграрний і сільський розвиток для зростання та оновлення української економіки: наукова доповідь. За ред. чл.-кор. НАН України, д-ра екон. наук; НАН України. Київ: ДУ "Ін-т екон. та прогнозів. НАН України", 152.
7. Верховна Рада України. (2022). Експорт української агропродукції до країн ЄС перевищує довосний рівень. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/228441.html>
8. Іверук, Н. (2022). Розблокувати експорт зерна з України – місія нездійсненна. Які труднощі та наслідки в перспективі? *Юридична газета*. URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/zemelne-agrame-pravo/rozblokuvati-eksport-zerna-z-ukrayini--misiya-nezdiysnenna-yaki-trudnoshchi-ta-naslidki-v-perspektiv.html>
9. Лопатинський, Ю. М., & Кифяк, В. І. (2014). Розвиток аграрного сектора національної економіки на інституційних засадах. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т., 248.
10. Макуха, М. (2022). Четвертий рекорд за чотири роки: в Україні аграрний експорт зріс на 25 %. *The Page*. URL: <https://the-page.ua/ua/economy/rekord-agrarnij-eksport-ukrayini-zris-na-25percent>
11. Мудрак, Р. (2022). Вплив російсько-української війни на глобальне та внутрішнє продовольче забезпечення. *Вісник Хмельницького національного університету*, 3, 294-298. <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-306-3-44>
12. Надвиничний, С. А. (2018). Економічний розвиток аграрної сфери регіонів України в умовах глобалізації: теорія, методологія, практика. Тернопіль: Економічна думка, 400.
13. Національна академія аграрних наук України. (2023). У 2022 році зростає експорт української агропродовольчої продукції лише до країн Євросоюзу. *Науково-методичний і координаційний центр з наукових проблем розвитку АПК України Національної Академії Аграрних Наук України*, 29.09.2022. URL: http://naas.gov.ua/newsall/newsukraine/?ELEMENT_ID=7751
14. Національний науковий центр "Інститут аграрної економіки". (2022). Інститут аграрної економіки бере участь у розробці засад створення Національного фонду відновлення агропродовольчого виробництва на деокупованих територіях. URL: <http://www.iae.org.ua/presscentre/archnews/3468-2022-10-21-21-39-35.html>

FORECASTING THE IMPACT OF RUSSIAN MILITARY AGGRESSION ON THE VOLUMES OF PRODUCTION AND EXPORT OF UKRAINIAN AGRICULTURAL PRODUCTS

Introduction. Russian military aggression caused the temporary loss of a part of the Ukrainian territory, which, even after its liberation, will be unsuitable for agricultural use for some time. This limits the volume of agricultural production and its export. Taking into account the significant foreign exchange earnings for the export of Ukrainian agricultural products, it is important to have appropriate forecast estimates.

Materials and Methods. A decrease in the area of agricultural land in Ukraine due to military operations on the territory of the country is taken into account when performing predictive calculations of production volumes.

The export forecasting model takes into account assumptions about changes in its direction and the state of the economies of countries importing Ukrainian agricultural products.

Analysis of Literary Sources. The agricultural sector remains one of the leading in the national economy, due to the peculiarities of natural and climatic conditions and the structure of the economy. Scientists paid attention to the regional organization of the agrarian sector, to which it is now necessary to add the negative consequences of the Russian military aggression. Specialists of the Institute of Economics and Forecasting of the National Academy of Sciences of Ukraine identified several previous phases in the processes of production and domestic consumption of agricultural products ("increasing the expansion of imports", "reducing the level of import dependence") and the subsequent increase in import dependence. Their study had been performed until 2018, so the factors that affect the production and export of Ukrainian agricultural products in connection with the direct Russian invasion of Ukraine in 2022 were not taken into account. The Russian military aggression caused additional problems in the field of agricultural production, including the following: a decrease in the area of land suitable for growing crops; blocking export routes; destruction of storage facilities for agricultural products; migration of the population from areas that had a significant share of agricultural production in the regional economy, and so on and so forth. Ukrainian researchers drew attention to the impact of Russian military aggression on global food security, in particular, in providing a number of countries with certain types of products supplied by Ukraine.

Highlighting previously unsettled parts of the general problem. The studies do not have enough predictive estimates regarding the future volumes of production and export of Ukrainian food. Proper forecasting will allow us to use them for strategic planning of the development of the national economy of Ukraine.

Results. Experts estimate the decrease in areas due to unsuitability for the cultivation of land in territories where military operations and the occupation of part of the territory took place, approximately 22 % of all agricultural land that was cultivated in 2021. There has been a simplification of the export of agricultural products to Europe due to a number of joint steps taken by the Ukrainian government and the EU countries. The main importers of Ukrainian agricultural products in 2021 were China, India, Egypt, Turkey, Indonesia, and a number of European countries, in particular members of the European Union. The forecast model uses the assumptions of the International Monetary Fund analysts regarding the annual changes in the real GDP of these countries for the period up to 2025. The shares of these countries in the export of Ukrainian agricultural products are calculated in proportion to the volume of exports to them in 2021.

Discussion. Forecast calculations of agricultural production volumes in Ukraine were obtained based on assumptions about their decrease in accordance with the share of land lost for agriculture due to Russian military aggression. Despite a decline in production in 2022, a gradual increase by 2025 at an average rate of 2 % per year is expected. Export volumes are less predictable due to the influence of more factors, in particular export destinations and economic conditions in importing countries.

Conclusion. Forecasting according to optimistic and pessimistic scenarios has been performed. In both cases, export growth is expected after 2022. According to the optimistic scenario, it will increase from \$24.9 billion in 2022 to \$27.7 billion in 2025. According to the pessimistic forecast, growth over this period will be from \$16.7 to \$18.5 billion. The direction of further research may be to identify additional opportunities for expanding the export of Ukrainian agricultural products. In particular, Ukraine can take advantage of the growing demand for food in the world as a whole, as well as for agricultural products grown without chemical processing. In addition, it is advisable to perform forecast calculations based on natural export indicators, since cost indicators depend on changes in prices for agricultural products, which makes forecasting difficult.

Keywords: agricultural sector; gross domestic product; export; occupied territories; forecasting.